

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล” ผู้วิจัย ได้ศึกษาวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มเฉพาะ ส่วนงานวิจัยเชิงปริมาณ ได้ศึกษาเชิงสำรวจ ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนาคือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด (๓) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีผลสรุปดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน สำหรับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนแต่ละโรงเรียนย่อมมีปัญหา เช่น บุคลากร การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เป็นปัจจัยตัวที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ดังนั้น สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. ด้านบุคลากร

ผู้บริหารและคณะครู ขาดวิสัยทัศน์ในการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่มีความชำนาญ ขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนั้น ครูบางท่านขาดความรู้ความเข้าใจเทคนิคการเรียนการสอน ขาดจิตวิทยาในการเรียนการสอน ขาดความรู้การวัดผลและประเมินผลในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารโรงเรียนมีภาระกิจอื่นๆ ที่ต้องทำมีอยู่จำนวนมาก

ส่งผลให้การทำงานขาดการเอาใจใส่งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล ขาดการติดตาม ประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น งานบริหารบุคคล ขาดสภาพความคล่องตัว เป็นการดำเนินงาน ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นที่เกี่ยวกับการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การบำรุงรักษา และการให้ บุคลากรออกจากงาน ได้แก่การวางนโยบายด้านกำลังคน การคาดการณ์ความต้องการกำลังคน การเลือกสรร การมอบหมายในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการปฏิบัติงาน

ปัญหาอุปสรรคคือผู้บริหารโรงเรียนจำนวนไม่น้อย หรืออาจจะเป็นส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนเป็นปกติ และความสนใจด้านวิชาการมีน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมากพอสมควร ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานว่าเหว และขาดขวัญกำลังใจ ปัญหาอุปสรรคคือคณะกรรมการไม่ค่อยจะมีเวลาได้เข้ามาดูแลติดตามผลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ บุคลากรครูในโรงเรียนเกิดความเคลือบแคลงใจ กลุ่มบุคคลส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนั้น การจัดกิจกรรมมากเกินไป จึงส่งผลให้กระทบต่อการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคคือรัฐบาลและ นักการเมืองขาดความจริงจังในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ไม่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา รัฐบาลไม่ลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างจริงจัง และ เอกชนมีการส่งเสริมการศึกษาน้อย ผู้บริหารการศึกษาขาดความถนัดด้านการบริหารจัดการศึกษา

ครูยังขาดความรับผิดชอบในงานที่สอน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ใฝ่หาความรู้ ไม่กระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเอง ครูมีปัญหาส่วนตัวมาก เช่น มีหนี้สินส่วนตัว การทำธุรกิจเสริม และเรื่องขู้สาวเป็นต้น ครูไม่พยายามทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ ขาดความรู้ในหลักการสอน ครูทำ หน้าที่หลายอย่าง มีงานกิจกรรม โครงการของหน่วยงานอื่นแทรก ทำให้การสอนไม่เต็มที่ ครูไม่ใช่สื่อ การสอนวิชาที่ตนเองเรียนมาทำให้ขาดประสิทธิภาพ

๒. ด้านงบประมาณ

ได้เงินอุดหนุนในปริมาณน้อย วัสดุอุปกรณ์ภายในสำนักงานไม่เพียงพอ ขาดสภาพ คล่องตัวเพราะไม่มีเงินงบประมาณจัดซื้อ ครูประจำชั้นได้รับค่าตอบแทนไม่เต็มตามจำนวนตัวเลข นอกจากนั้น ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารงบประมาณ มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่มีการส่งเสริมงบประมาณพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัย รวมทั้งขาดการ ตรวจสอบ การติดตามผลและการประเมินผล การรายงานผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียน อย่างเหมาะสม แต่ละโรงเรียนไม่มีเงินงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย เพราะต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนขาดความคล่องตัว ทั้งนี้เพราะ ระบบสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนั้น เมื่อปัจจัยการเงินไม่พร้อม ส่งผลให้ขาดการตัดสินใจใน ด้านอื่นๆ ตามไปด้วย ทั้งการวางแผน และการควบคุมการปฏิบัติงานให้เหมาะสม รวมทั้งขาด เสถียรภาพในการบริหารงานภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพปัจจุบันโรงเรียนได้รับเงินงบประมาณล่าช้ามาก งบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารโรงเรียน เงินเดือนที่บุคลากรได้รับไม่แน่นอน การบริหารงบประมาณไม่โปร่งใส ครูหรืออาจารย์ได้รับเงินเดือนไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาตามที่กระทรวงกำหนด ไม่มีเงินงบประมาณด้านการศึกษาดูงาน หรือการไปทัศนศึกษาของบุคลากร ครูหรืออาจารย์ บุคลากรที่ทำหน้าที่ทางการเงิน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานการเงินและบัญชีของโรงเรียน รวมทั้งขาดการ นิเทศด้านการบริหารงาน งบประมาณ บริหารงบประมาณไม่เป็นไปตามแผน ผู้ปกครองชุมชนมีฐานะยากจนจึงไม่สามารถสนับสนุนด้านการศึกษา และโครงการบางโครงการไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพราะขาดการสนับสนุน ด้านงบประมาณเป็นต้น โรงเรียนมีงบประมาณอยู่จำกัด ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการ คือไม่มีแหล่งทุนที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เช่น มูลนิธิ องค์กร บริษัท ห้างร้าน หรือประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่จะร่วมบริจาคทำบุญ เพื่อสมทบทุนในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างเป็นเอกภาพ

ปัญหาการขาดเงินงบประมาณ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สิ้นเปลือง เช่น กระดาษโรเนียว กระดาษไข หมึกโรเนียว ซอล์ก ฯลฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านจัดทำห้องสมุดโรงเรียน ขาดงบประมาณจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์เครื่องใช้ในโรงเรียน เช่น โต๊ะครู โต๊ะนักเรียน เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องโรเนียว กระดาน ฯลฯ ขาดงบประมาณสำหรับผลิตสื่อการเรียนการสอนทุกวิชา และ ขาดงบประมาณสำหรับการประชุมสัมมนาอบรมผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ปัญหาการขาด งบประมาณดำเนินงานด้านบุคลากร ค่าจ้างและสวัสดิการแก่บุคลากร อัตราเงินเดือนประจำตำแหน่ง ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายทะเบียนและวัดผล ฝ่ายวิชาการและธุรการ ครู และเจ้าหน้าที่เป็นต้นปัญหาการเงินงบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารจัดการโรงเรียน ขาดสภาพความคล่องตัว เช่น การจัดทำบัญชีและบริหารการเงิน การอำนวยความสะดวกในโรงเรียน การบริการขนส่ง การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และการบริการอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือ การศึกษาที่ไม่หวังผลกำไร มุ่งสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส มุ่งหวังปลูกฝังให้เด็กและ เยาวชน มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์

ไม่มีคอมพิวเตอร์ สำหรับครู ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความยุ่งยาก ขาดการเตรียมการที่ดี นักเรียนที่ย้ายมาใหม่ไม่มีคอมพิวเตอร์พกพา ติดตามตัวมาด้วยทำให้ขาดความต่อเนื่อง และผู้บริหาร ครู ศึกษาพิเศษ บุคลากรทางการศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้ คอมพิวเตอร์ ข้อเสนอแนะควรส่งเสริมให้มีการประสานวิทยากรแกนนำให้ความช่วยเหลือ การจัดหา คอมพิวเตอร์ สำหรับครูทุกคนที่มีพอร์ต ที่เชื่อมต่อไปสื่อนำเสนอ เช่น ทีวี โปรเจคเตอร์ได้ กำหนด นโยบายให้ชัดเจนในการส่งมอบ ส่งต่อคอมพิวเตอร์พกพา ในกรณีย้ายที่เรียน ควรดำเนินการในระบบ อินเทอร์เน็ตในโรงเรียน เพื่อการใช้ ไวไฟกับเครื่องคอมพิวเตอร์ และควรนิเทศติดตาม กำกับให้ความรู้

ความเข้าใจอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องปัญหาอุปสรรควัดสุอุปกรณ์ คือการจัดสรรคอมพิวเตอร์ ลำช้า ไม่ทันเวลาเปิดภาคเรียน ปัญหาด้านตัวเครื่อง ได้แก่ เครื่องช้า บทเรียนเข้าไม่ได้ เปิดไม่ติด ชาร์จไฟ เข้าแบตเตอรี่ไม่ได้ ซอฟต์แวร์ชำรุด หน้าจอสัมผัสไม่ได้ อุปกรณ์ต่อพ่วงมีปัญหา ขาดครูที่มีความรู้ ความสามารถด้านไอที เพื่อช่วยแก้ปัญหาการใช้งานเบื้องต้น ถ้าอาคารสถานที่โรงเรียนไม่มีความเหมาะสม ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนผู้บริหารก็ควรที่จะจัดอาคารสถานที่เป็นอิสระเอกเทศ นอกจากนั้น อาคารอาคารสถานที่โรงเรียนควรจะมี ความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หากเป็นไปได้ก็ควรจัดแยกเป็นห้องๆ เป็นสัดส่วน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องนิทรรศการ และห้องสมุด เป็นต้น

วัดสุอุปกรณ์ขาดการจัดการหรือสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง การที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้งานในสถานศึกษา ถ้าขาดซึ่งความสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงแล้ว ก็ถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้น การได้รับความมั่นใจจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและจำเป็นที่จะทำให้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ปัญหาวัดสุอุปกรณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนใหญ่การใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องคอมพิวเตอร์ต้องใช้เทคนิคและวิธีการศึกษา ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมีปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ และมีความล่าช้า วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน

ขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่จะพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การจัดหา การใช้ การดูแลรักษาและขาดงบจัดหาสื่อทันสมัย แนวทางการแก้ไข เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอ ให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำงบประมาณสนับสนุน สำนักงานเขตพื้นที่ต้องช่วยดูแลและให้ความช่วยเหลือ จัดสรรงบประมาณได้ เพื่อใช้ในการพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และระดมทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มาช่วยสนับสนุน วัดสุอุปกรณ์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษา สถานศึกษายังขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ และจัดให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับเบื้องต้น ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษายังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะนำมาพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการทางการศึกษา

๔. ด้านการจัดการ

เงินอุดหนุนสถานศึกษาขนาดเล็กได้น้อยและล่าช้า และสถานศึกษาเอกชนจ่ายค่าเล่าเรียนสูงกว่าโรงเรียนรัฐบาล ด้านหนังสือเรียนงบประมาณน้อยไม่เพียงพอในการจัดซื้อ การส่งหนังสือเรียนไม่ทันกับช่วงเปิดเทอม กิจกรรมทัศนศึกษาดูงานไม่สามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณมีค่อนข้างจำกัด ทำให้ไม่สามารถไปศึกษาดูงานตามที่นักเรียนและผู้ปกครองชุมชน

ต้องการได้ เช่น การไปทัศนศึกษาค่ายวิทยาศาสตร์เป็นต้น ข้อเสนอแนะควรดูแลสถานศึกษาทุกสังกัดอย่างเท่าเทียมกัน ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามความจำเป็น และควรกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่อง ปัญหาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและแตกต่างไปจากเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด วิธีทำงานของผู้บริหารการศึกษาและครูอาจารย์ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอน นอกจากนี้ ปัญหาการขาดภาวะผู้นำที่ตระหนักถึงรากเหง้าและความสำคัญของปัญหาการปฏิรูป การศึกษา มองปัญหาเรื่องการศึกษาอย่างเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นในสังคมแบบเป็นระบบองค์รวม

การขาดแคลนครู อาจารย์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาการขาดแคลนครูค่อนข้างมาก ทั้งที่ขาดอยู่แล้ว และมีผู้เกษียณโดยทางราช การตัดอัตรากำลังให้บรรจุข้าราชการใหม่และลูกจ้าง ทำให้มีครูใหม่มาทดแทนไม่เพียงพอ ส่วนในระดับอุดมศึกษา มีคณาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ รวมทั้งที่มีวุฒิปริญญาเอกเกษียณอายุเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ทุนการศึกษาต่อในระดับสูงมีค่อนข้างน้อย ปัญหาการจัดการระบบคัดเลือก การบริหารและการให้ความดีความชอบครูอาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอยู่ภายใต้ระบบราชการแบบรวมศูนย์กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการปฏิรูปทางการศึกษา ปัญหาด้านประสิทธิภาพการใช้งบประมาณการศึกษาในแง่คุณภาพของผู้จบการศึกษา ทุกระดับต่ำกว่าหลายประเทศ ทั้งๆ ที่การจัดสรรงบประมาณการศึกษาของรัฐ คิดเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรืองบประมาณประจำปีทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์สูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ปัญหาระบบการประเมินผลและการสอบแข่งขันเพื่อรับการคัดเลือกเรียนต่อในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการศึกษาระดับอื่นๆ ด้วยยังเป็นการสอบแบบปรนัย เพื่อวัดความสามารถในการจดจำข้อมูล

ปัญหาอุปสรรคขาดความร่วมมือด้านวิทยาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีจากภาครัฐและเอกชน ต้องการให้มีการนิเทศ ติดตามงานทางด้านวิชาการอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนวิทยาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากร ครูในสถานศึกษาจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในชุมชนหรือท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้ระดมทรัพยากรการพัฒนาทั้งจากภาครัฐและเอกชนเพื่อโครงการจัดศูนย์ฝึกอาชีพในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย และควรต่อยอดและพัฒนาการอาชีพให้ก้าวไกลสู่อาเซียนและสากล การจัดการจ้างครูอัตราจ้างในระยะสั้น ส่วนในระยะยาว ควรมีอัตรารองรับครูอาจารย์ในสาขาที่ขาดแคลน รวมทั้งมีการบรรจุครู อาจารย์ ทดแทนอัตราที่เกษียณหรือลาออกในแต่ละปี เป็นกรณีต่างหากจากระบบราชการโดยรวม ซึ่งปฏิบัติตามนโยบายมุ่งลดอัตรากำลังข้าราชการทั้ง

ประเทศลง เพราะงานการศึกษาเป็นงานที่ต้องใช้บุคลากรโดยตรง และปัญหาครู อาจารย์ขาดแคลน เป็นปัญหาจริง ที่มีผลเสียหายร้ายแรงอย่างเห็นได้ชัดกว่างานราชการในกระทรวงอื่นๆ

๕.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียน การกุศลของวัด

การบริหารจัดการโรงเรียน หมายถึงการดำเนินการทุกอย่างในสถานศึกษาตั้งแต่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานกิจการนักเรียนและนักศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านบุคลิกภาพความรู้ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม ตลอดจนคำนึงให้ตรงกับความต้องการของสังคม

แนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียน เป็นบริบทที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้น จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน ดังนั้น กระบวนการบริหารการศึกษาที่สำคัญไว้ ๕ ประการ คือการวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม การจัดบุคลากรลงสู่หน่วยงาน กระบวนการบริหารการศึกษาได้กำหนดไว้ ๕ ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้น การประสานงาน และการประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารสถานศึกษา เป็นระบบครบวงจรซึ่งประกอบไปด้วยร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติตามแผน ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง โดยจะต้องมีการควบคุมคุณภาพและตรวจสอบคุณภาพด้วย กระบวนการบริหารของผู้บริหารควรมีขั้นตอนการบริหารที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปที่เรียกกันว่ากระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ การติดต่อประสานงาน การรายงานผล และการดำเนินงานด้านการเงินและงบประมาณ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนการกุศลของวัดมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นเลิศทางวิชาการ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักสิ่งแวดล้อมและสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียน ได้แก่ ทฤษฎีระบบของเดวิด อีสตัน (David Easton) ได้เน้นการบริหารระบบเป็นการสร้างประสิทธิภาพให้เกิดแก่องค์การ ตามแนวคิดของทฤษฎีระบบมีสมมติฐานที่สำคัญว่า ทุกส่วนของระบบมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนอื่นๆ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตกับส่วนอื่นๆ เนื่องจากส่วนประกอบทุกส่วนของระบบไม่มีความเป็นอิสระต่อกัน องค์การทุกหน่วยงานจะต้องได้รับปัจจัยนำเข้ามากมายหลายประการ เช่น บุคลากร การเงิน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ส่วนกระบวนการแปรรูป เช่น การบริหารวิชาการ

การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ปัจจัยนำออกที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เช่น ผลผลิต ผลกำไร สินค้า การบริการ ความพึงพอใจ และบุคลากรเป็นต้น ดังนั้นผู้บริหารในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอนและสลับซับซ้อน เพราะองค์การจะสามารถอยู่รอดหรือมีความเจริญก้าวหน้าได้ ต่อเมื่อผู้บริหารสามารถปรับปรุงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย และวิธีการบริหาร ตลอดจนพฤติกรรมขององค์การให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้เท่านั้น แนวทางสำคัญที่จะทำให้องค์การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ก็คือ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการคาดคะเนถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และต้องคอยตรวจสอบความเคลื่อนไหวของสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลาด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารให้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

การบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียน และประชาชนเป็นสำคัญ มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชน

๑. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายกฎข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกับเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกเป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

๔. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความเห็นในการตัดสินใจปัญหาของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความหรือการไต่สวนสาธารณะการประชาสัมพันธ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

๕. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และกระตือรือร้นช่วยแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง

๖. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยองค์กรให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าบริการให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้โดยเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

๕.๑.๓ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการบริหารวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียน ต้องทำหน้าที่ในการกำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีการพัฒนาวิชาการเรียนการสอนให้ทันสมัย สอดคล้องตามหลักสูตร ควรจะเน้นให้โรงเรียนได้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ ดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐาน เกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดไว้ งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารวิชาการต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานให้ชัดเจน ควรจะมีการตั้งคณะกรรมการเข้ามาเฉพาะกิจ มีการประเมินผลวัดผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งเชิงปริมาณและเชิงปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การดำเนินการบริหารวิชาการเป็นงานหลักโรงเรียนทุกแห่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศ เช่น ข้อมูลการประเมินผลวัดผล การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีมาสนับสนุนการทำงานภายในสำนักงานให้เกิดผลประโยชน์ในทางวิชาการ เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียนนั้นๆ

๒. ด้านการบริหารงบประมาณ

ผู้บริหารจะต้องกำกับดูแลเจ้าหน้าที่การเงินงบประมาณ ให้รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการจัดทำแผนการพัฒนากุศลกรภายในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานตามระยะเวลา ทั้งครู ลูกจ้าง ประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่ายให้ดำเนินการตามภารกิจของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยเน้นการเบิกเงิน การจ่าย การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงินเดือนแก่บุคลากร ผู้บริหารควรจะสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีการเงิน ให้ฝ่ายธุรการดำเนินการเงินการบัญชีให้ถูกต้องตาม

กฎระเบียบ ควรจะมีการประชุมปรึกษากับคณะกรรมการได้มีข้อเสนอแนะในการทำงานด้านการเงินอย่างทันสมัย เน้นโปร่งใส ตรวจสอบได้ บุคลากรทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสียกับวิธีการดำเนินการอย่าง

ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการเงินการจัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และพิจารณาจัดสรรเงินที่เป็นธรรมและโปร่งใส มีการบริหารสินทรัพย์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการในการรับและจ่ายเงิน ทั้งเงินและงบประมาณ นอกงบประมาณที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน การบัญชี และพัสดุที่รัดกุม การตรวจสอบเงิน และสินทรัพย์ของสถานศึกษาที่ครอบคลุมและสม่ำเสมอ มีการเก็บรักษาเอกสาร หลักฐานทางการเงินของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและสะดวกต่อการค้นหาและอ้างอิงมีการกำหนด อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดการองค์กรในการบริหารการเงินของสถานศึกษา ที่มีความชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อน การบริหารการเงินคือการวางแผนการปฏิบัติงานด้านธุรการ มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่เฉพาะ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการ เพื่อให้การดำเนินการเงินเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ตามกฎระเบียบ บุคคลผู้ที่รับผิดชอบดูแลงานการเงิน การบัญชี จะต้องเก็บรักษาหลักฐานการเงินในการเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามกฎระเบียบราชการ

๓. ด้านการบริหารบุคคล

ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญอย่างอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เช่น ผู้บริหารมีจรรยาบรรณถึงมีปัญญามองการณ์ไกล คือความชำนาญในการใช้ความคิด วิเคราะห์ หมายถึงการจัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือความชำนาญเฉพาะด้าน นิสสัยสัมพันธ์ หมายถึงพึงพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารการศึกษา สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรคำนึง ก็คือการใช้เทคนิคใหม่ๆ การปรับปรุงงานอยู่เสมอ ควรให้ความสำคัญกับงานศึกษาวิจัย ผู้บริหารจะต้องควบคุมดูแลการใช้สอยอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ภายในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการโรงเรียน กำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และกฎระเบียบ รวมทั้งการบรรจุแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากร ทั้งครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ นอกจากนั้น วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีดำเนินงาน ติดตามผลด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านการปกครอง และด้านกิจกรรม ควบคุมการเรียนการสอน ติดต่อประสานงานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ควบคุมดูแลกฎระเบียบ และวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่แต่ละคน บังคับบัญชาครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่อื่นๆ และการจัดประชุมคณะกรรมการ การบริหารบุคคล สำนวณและรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนที่เข้าใหม่และ ลาออก จำนวนนักเรียนทั้งหมดแยกตามระดับชั้นและประเภทในแต่ละปี การศึกษา เก็บรวบรวมแฟ้มประวัติ และเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับนักเรียน สำนวณและประสานงานกับงานบรรณสาร และฝ่ายวิชาการจัดพิมพ์ รายชื่อนักเรียนพร้อมทั้งออกใบรับรองให้แก่นักเรียน

จัดทำประกาศนียบัตรสำหรับนักเรียน เมื่อจบหลักสูตร ทำระเบียบผลการเรียน (Transcript) ให้แก่นักเรียนที่จบหลักสูตร ตรวจสอบระเบียบผลการเรียนให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเสมอ ติดตามผลการเรียนซ่อมเสริมและรีเกรดจากฝ่ายวิชาการ เพื่อปรับปรุง งานระเบียบให้เป็นปัจจุบัน และตรงกับระเบียบของฝ่ายวิชาการ

๕. ด้านการบริหารทั่วไป

ผู้บริหารมีภาระหน้าที่สำคัญในการบริหารงานทั่วไปภายในโรงเรียน เช่น งานอาคารสถานที่ งานชุมชนสัมพันธ์ งานพัฒนาอาคารเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องคอมพิวเตอร์ และโต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น ให้พร้อมใช้งาน ผู้บริหารควรจะสำรวจความต้องการเบื้องต้นและความจำเป็นของโรงเรียน ด้วยการพิจารณานโยบายวิธีการดำเนินการ ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค นอกจากนั้น ควรจะสำรวจความพร้อมของครู ผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรม และเงินงบประมาณ ผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมมีผลต่อโรงเรียน ควรจะดึงผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น วัดพ่อ วันแม่ วันสำคัญๆ การเข้าค่ายคุณธรรม การทำบุญถวายทาน การรักษาศิลป ภูมิปัญญาภายในโรงเรียน หรือกิจกรรมของโรงเรียนนั้นๆ

โรงเรียนการกุศลของวัด พยายามส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวก สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง เพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน รับฟังสภาพปัญหาของผู้ปกครองในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการศึกษา คลี่คลายข้อสงสัยของผู้ปกครอง ทำให้ประชาชนหายความสงสัย ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมองเห็นความสำคัญของโรงเรียนมากขึ้น โรงเรียนการกุศลของวัด พยายามส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่งเสริมงานช่าง และส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นแก่เด็กนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมการจัดกิจกรรมประจำวันสำคัญ จัดนิทรรศการประจำโรงเรียนทุกปี เพื่อเปิดตัวให้สังคมทราบด้วยการจัดแข่งขันกีฬาทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนโดยคณะครู และนักเรียน

๖. การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ผู้บริหารองค์การพยายามใช้อำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองด้านรัฐประศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงรับและเชิงรุกเพื่อเชื่อมโยงหน่วยงานภายในระบบราชการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการบริหารกิจการบ้านเมืองได้โดยทางอ้อม ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลได้ดังต่อไปนี้

(๑) หลักนิติธรรม (Legality) ผู้บริหารโรงเรียน ควรได้นำหลักนิติธรรมไปปฏิบัติการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและวัฒนธรรมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย ธรณรงค์สร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยมวัฒนธรรมประชาธิปไตย

วัฒนธรรมธรรมาภิบาลแก่เยาวชนและประชาชนทุกกลุ่มทุกภาคส่วนในสังคมอย่างต่อเนื่องจริงจัง ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะนำหลักนิติธรรมไปสู่การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสังคมทุกระดับให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เสริมสร้างการพัฒนาการเมืองให้โปร่งใสสุจริตเพื่อสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย ครู อาจารย์ได้แนะนำให้ลูกศิษย์เป็นคนดี ให้เรียนดี บอกความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่าง ยกย่องให้ปรากฏในมิตรสหาย ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย ครู อาจารย์ได้แนะนำให้ลูกศิษย์เป็นคนดี ให้เรียนดี บอกความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่าง ยกย่องให้ปรากฏในมิตรสหาย ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย

(๒) หลักคุณธรรม (Morality) ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญๆ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เปิดเผยและเป็นกันเอง ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน บุคลากรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพให้ความสำคัญกับผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันและอีกทั้งยังส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมโดยจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นำนักเรียนเข้าค่ายปฏิบัติธรรม เข้าวัดทำบุญตักบาตร ฟังธรรม อย่างสม่ำเสมอ คุณธรรมทางกาย เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุรการงานที่ไม่มีโทษ ไม่นิ่งดูตายช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น บุคลากรในโรงเรียนต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบ มีจิตสำนึกในหน้าที่การงาน โดยถูกต้องและสุจริต ซึ่งหลักคุณธรรมเป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นมีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

(๓) หลักความโปร่งใส (Transparency) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความโปร่งใสให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ให้มีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ตรงกับความเป็นจริง และพร้อมที่จะเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป ส่วนความสำคัญลำดับท้ายสุด คือผู้บริหาร คณะกรรมการ สถานศึกษา ครูผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้สภาพการณ์และปัญหาของโรงเรียนทุกเรื่อง อย่างโปร่งใสไม่ปิดบัง ผู้บริหารได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความโปร่งใสในเรื่องบริหารงานวิชาการ เป็นไปด้วยความชัดเจน เป็นไปตามหลักสูตร และกฎระเบียบการวัดผลการเรียนรู้อาจารย์บริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใส ผู้บริหารสามารถชี้แจงถึงเหตุผลการบริหารและการปรับปรุงพัฒนาได้ การบริหารจัดการซื้อ จัดจ้าง และการงบประมาณเป็นไปตามแผนที่กำหนดอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ การบริหารงานบุคลากรด้วยความโปร่งใส แสดง

หลักเกณฑ์วิธีการประเมินผลงานของบุคลากรที่ชัดเจน ความโปร่งใส ผู้บริหารต้องจัดระบบการบริหารและการตัดสินใจที่สุจริตเปิดเผย ให้ผู้รับบริการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ทันสมัย สามารถตรวจสอบได้จากภายในและภายนอก ทั้งกระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา สารสนเทศ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างอิสระ ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบได้

(๔) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารดี เนื่องจากการบริหารลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ทักษะของผู้บริหารมากระตุ้นและดึงศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาออกมาใช้เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา โดยทักษะที่จำเป็นคือทักษะในการสื่อสาร ทักษะการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งและทักษะในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง บุคลากรมีความรู้ความสามารถ เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงาน ดังนั้น สถานศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถดีก็จะสามารถใช้วิธีการบริหารแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรมีความรักความผูกพันต่อสถานศึกษาและทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษาเนื่องจากความรักความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้บุคลากรทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษานั้นๆ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในรูปแบบคณะกรรมการ การประชุม คณะกรรมการผู้ปกครองเครือข่าย การประชุมภาคี ๔ ฝ่าย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี คือประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมุ่งผลแห่งความประสบความสำเร็จร่วมกัน

(๕) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) ผู้บริหารขอตั้งงบประมาณ เช่น ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรรงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างเป็นต้น ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียน ผู้บริหารงบประมาณและการเงิน จะต้องพิจารณาถึงการจัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน พิจารณานำเสนอเพื่อขออนุมัติแผนการใช้ ติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณ บริหารเงินทั้งในและนอกงบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำบัญชีแสดงสถานการณ์ใช้จ่ายเงิน ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินภายในสถานศึกษา เก็บรักษาเงินได้ตามความต้องการของสถานศึกษา เลือกประเภทการฝากเงิน เบิกจากเงินประเภทต่างๆ เลือกใช้บริการธนาคารได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอเปลี่ยนรายการใช้จ่ายเงินตามแผนการใช้จ่ายเงินในกรณีที่มิเหตุอันสมควร ผู้บริหารกำกับดูแลรายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษา รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับ ที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อขายสิน หรือจ้างทำที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังที่กำหนด ผู้บริหารงานพัสดุ ครุภัณฑ์ ควรจะต้อง

คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ จัดซื้อ จัดจ้าง ตามแผนการใช้จ่ายเงิน มีอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ่ายได้ตามความต้องการของสถานศึกษา แต่งตั้ง กรรมการจัดซื้อจัดจ้าง แต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง แต่งตั้ง กรรมการตรวจรับพัสดุ สั่งจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ การเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การศึกษา จัดทำ ทะเบียนควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ มีอำนาจในการรับบริจาควัสดุ ครุภัณฑ์ ได้ตามความเหมาะสมโดย ความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

(๖) หลักความคุ้มค่า (Value) ผู้บริหารต้องพิจารณาถึงการบริหารเวลา การดำเนินงาน ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัย ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งเป็นการทำงานอย่างเป็นระบบโดยใช้เวลาน้อย แต่ให้ผลคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งหลักการบริหารเวลามี อยู่ ๔ ประการ ทำทันเวลา ทำถูกเวลา ทำตามเวลา ทำตรงเวลา นอกจากนั้น การบริหารเวลาให้เกิด ประสิทธิภาพคือ การวางแผน การจัดเวลาให้เหมาะกับคน การสั่งการ การควบคุมในการทำงาน การป้องกัน เป็นการหาทางทำให้อาคารสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้รับการบำรุงรักษา ซ่อมแซมดีกว่าปกติ เช่น การทาสีกันสนิม บนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำด้วยเหล็กจะทำให้สิ่งของนั้นๆ ใช้งานได้นานกว่าปกติเป็นต้น การแก้ไข เป็นการแก้ไขสิ่งที่ชำรุดเสียหายตั้งแต่เริ่มแรกที่สำรวจตรวจ พบ ซึ่งจะเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมาในภายหลัง ถ้าตรวจพบว่าราวบันไดโยกใกล้พังก็ เริ่มซ่อม หรือเปลี่ยนใหม่มิฉะนั้นนักเรียนอาจจะตกบันไดได้รับอันตรายได้ การประหยัด พิจารณาใน เรื่องการบำรุงรักษาบริเวณใช้สอย การจัดสนามเด็กเล่นใช้ร่วมกันได้ การใช้แสงธรรมชาติมากที่สุด การประหยัดไฟฟ้า การประหยัดน้ำใช้ปรับปรุงดูแลสิ่งของต่างๆ และตัวอาคารน้อย ควรใช้สิ่งของที่ เหมือนกัน และตรวจตราซ่อมแซมง่าย มีบริเวณที่ไม่ใช้น้อยที่สุด หรือใช้เนื้อที่ทุกส่วนได้อย่างเต็มที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารจัดการสำนักงานให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการเรียนการสอน จัดบรรยากาศในอาคารเรียนและอาคารประกอบ จัดบรรยากาศในบริเวณโรงเรียน วางแผนการใช้ ประโยชน์ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการในอาคารเรียน โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา จัดบำรุงรักษา ซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่ จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน

๗. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัย ได้แจก แบบสอบถามแก่บุคลากร จำนวน ๒๔๒ ชุด ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณได้ดังต่อไปนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลจากการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ พบว่า บุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗ เพศ เป็นผู้ชาย จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๑๓ คน

คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผลจากการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นการคิดเห็นที่สอดคล้องกันอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันอยู่ในระดับมาก

ตามหลักธรรมาภิบาล ผลจากการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันอยู่ในระดับสอดคล้องกันมาก

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ตามความคิดเห็นของบุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับประเด็นในการอภิปรายผล ผู้วิจัยจำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป แต่ละด้านโดยภาพรวมบุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปการอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ด้านการบริหารวิชาการ

ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่อกำกับดูแลอย่างรอบคอบ วิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลวัดผลการเรียนการสอนเพื่อให้กระบวนการเป็นไปตามหลักสูตร และจุดมุ่งหมายการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาตามหลักวิชาการที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้าน อื่นๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์** ได้วิจัยเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”** ผลการวิจัยพบว่า^๑

๑. ศึกษาสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยนักศึกษาครูจำนวน ๙๖๐ คน และอาจารย์นิเทศก์จำนวน ๑๓๐ คน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ๗ แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ประกอบด้วยนักศึกษาครูและอาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านการเตรียมการสอนและการวางแผนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาครูเกี่ยวกับสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูทั้ง ๓ ด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมากที่สุด รูปแบบมีลักษณะเด่น คือการบูรณาการการจัดการความรู้ กระบวนการกลุ่มและเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยม การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลตามสภาพจริง

๓. การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร ในรายวิชาพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพ จำนวน ๖๐ คน กลุ่มทดสอบจำนวน ๓๐ คน และกลุ่มควบคุมจำนวน ๓๐ คน กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนและสมรรถนะทางการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉันทกรณ นิลอรุณ** ได้วิจัยเรื่อง **“การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”** ผลการวิจัยพบว่า^๒ ระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ระบบที่สำคัญ ๒ ระบบหลัก คือ (๑) ระบบทั่วไปของการจัดการความรู้ (๒) ระบบเฉพาะของการจัดการความรู้โดยระบบที่ออกแบบระบุความเป็นมาและความสำคัญ ความหมาย วัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการดำเนินการ คำอธิบายประกอบ แนวทางและ

^๑บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^๒ฉันทกรณ นิลอรุณ, “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, *ปริญาญครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

เงื่อนไขของการนำระบบไปใช้ ได้รับการตรวจสอบรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด จากการทดลองมีผลการดำเนินการจัดการความรู้ในภาพรวมระดับมาก ค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินการจัดการความรู้ ระดับบุคคลอยู่ระหว่าง ๓.๓๓-๔.๐๐ และมีค่าเฉลี่ยผลการจัดการความรู้ระดับกลุ่มและองค์กรอยู่ระหว่าง ๓.๓๓-๓.๗๐ จากการเปรียบเทียบ พบว่า ค่าเฉลี่ยการดำเนินงานตามระบบการจัดการความรู้หลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลอง มีความแตกต่างกันกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าวมีสาระสำคัญโดยสังเขป ระบบทั่วไปของการจัดการความรู้มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสิ่งที่นำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านสิ่งที่ส่งออก และด้านสิ่งที่ย้อนกลับ นอกจากนี้ ระบบเฉพาะของการจัดการความรู้มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ ด้านบุคลากรการจัดการความรู้ ด้านภารกิจการจัดการความรู้ และด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ขาริณี ตรีวรัญญ** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน” ผลการวิจัยพบว่า^๓

๑. กระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียนเป็นกระบวนการทำงานในการพัฒนาวิชาชีพของครูในบริบทการทำงานจริงของตนผ่านการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ รวมพลังอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาการคิดและการเรียนรู้ของนักเรียน กระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนมีขั้นตอนสำคัญ ๖ ขั้นตอนเป็นวงจร ได้แก่ (๑) กำหนดเป้าหมายการศึกษาผ่านบทเรียน (๒) การวางแผนบทเรียน (๓) การสอนและการสังเกตในชั้นเรียน (๔) การสืบสอบผลการปฏิบัติงาน (๕) การปรับปรุงแก้ไขบทเรียน และ (๖) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๒. การดำเนินงานตามกระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนสามารถช่วยพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูไทยในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ด้านทักษะการคิดในการจัดการเรียนการสอน และด้านความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง โดยครูผู้ร่วมวิจัยมีการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ครูผู้วิจัยประมาณร้อยละ ๕๐ มีการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนตัวบ่งชี้

ด้านการบริหารวิชาการ โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนงานวิชาการตามนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องตามเกณฑ์การจัด

^๓ขาริณี ตรีวรัญญ, “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

การศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการศึกษาเอกชน มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้แต่ละภาคการศึกษา มีการประเมินผลและวัดผลการเรียนการสอนทุกภาคการศึกษา ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อกำกับดูแลให้เป็นไปตามเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ครู อาจารย์ การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และอาคารสถานที่เป็นต้นให้ทันสมัย ให้มีภูมิทัศน์เหมาะสมกับการเรียนการสอน เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านการบริหารวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารงบประมาณ

แสดงถึงการประมาณการใช้จ่ายในระยะเวลาหนึ่งหรือตามวัตถุประสงค์ เป็นโครงการที่เป็นแนวทางของเงิน หรือการจะได้เงินมาอย่างไรตามที่ต้องการ และจะจ่ายอย่างไร งบประมาณที่มีการวางแผนอย่างดีควรจะยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของสถานการณ์ การบริหารงบประมาณเป็นการจัดทำแผนการบริหารเงินงบประมาณโรงเรียนที่เกี่ยวกับงบประมาณ การขอตั้งงบประมาณ ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรรงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างเป็นต้น ดังนั้น การบริหารงานการเงินการบัญชี การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานการเงิน การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบัญชี การบริหารพัสดุ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การควบคุม การเบิกจ่ายและการบำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ การจำหน่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ การตรวจรับ และการรายงานเป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นงลักษณ์ เรือนทอง** ได้วิจัยเรื่อง **“รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล”** ผลการวิจัยพบว่า^๕ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบคือ (๑) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (๒) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ (๓) การประกันคุณภาพ การตรวจสอบได้และความเชื่อถือ (๔) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (๕) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน (๖) เน้นการเรียนการสอน (๗) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ (๘) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง นอกจากนั้น รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งมีความเหมาะสมถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

^๕นงลักษณ์ เรือนทอง, “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “นโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนไทย” ผลการวิจัยพบว่า^๕ สังคมไทยข้างหน้าจะต้องเผชิญกับแนวโน้มสำคัญและความไม่แน่นอนในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคม เด็ก เยาวชน และการศึกษาไทย ไม่ว่าจะเป็นแนวโน้มด้านสื่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนโฉมหน้าการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่โลกไร้พรมแดน กระแสเศรษฐกิจเสรีที่มีผลต่อภาวะการแข่งขันและการแข่งขันเพื่อเข้าถึงความรู้ กระแสความก้าวหน้าทางวิทยาการที่ส่งผลกระทบต่อภาระเร่งรัดให้การศึกษาต้องไล่ทันต่อความรู้และวิถีวิทยาใหม่ๆ กระแสการเมืองยุคใหม่ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมที่หนีไม่พ้นซึ่งความขัดแย้งและการเรียนรู้อิทธิพลทางสังคม ในชุมชน ชาติพันธุ์ต่างๆ แนวโน้มวิกฤตทางจริยธรรมคุณธรรม รวมถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดู และการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน ซึ่งทั้งหมดนี้ยังส่งผลสืบเนื่องเชื่อมโยงไปกับปัญหาวิกฤตเยาวชน เรื่องการใช้ชีวิตเสี่ยงเป็นต้น ทั้งนี้ ในกระบวนการถอยกลับมามองหาทางเลือกเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้วยการระดมความคิดของผู้เชี่ยวชาญนั้น ทำให้เห็นทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย ซึ่งความสำคัญของยุทธศาสตร์ยังช่วยในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และมองยุทธศาสตร์ที่มีพลังสำคัญ

๑. ผลการสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการพัฒนาคู การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคูในครั้งนี้ เริ่มจากการศึกษาเอกสารงานวิจัย ประสบการณ์ในการพัฒนาคูมาตลอดระยะเวลา ๑๐ กว่าปี และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จึงได้รูปแบบการพัฒนาคูที่เน้นผลไปที่การพัฒนาผู้เรียน และตั้งอยู่บนหลักการของการพัฒนาที่ว่า ไม่แยกครูออกจากระบบ ทำงานในภาวะปกติ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนาคู ๔ ระยะ ดังนี้ ระยะที่ ๑ สร้างความตระหนัก สร้างองค์ความรู้ระยะที่ ๒ วิเคราะห์ปัญหาและพัฒนานวัตกรรม ระยะที่ ๓ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวิจัยในชั้นเรียน ระยะที่ ๔ สรุปผลการพัฒนา นำเสนอเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๒. ผลการพัฒนานวัตกรรมและเครื่องมือประเมินผลในการพัฒนาคูเครื่องมือนวัตกรรม ที่ใช้ประกอบการพัฒนาคูประกอบด้วย คู่มือพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เอกสารเสริมความรู้ด้านการปฏิบัติการเรียนรู้ และเอกสารเสริมความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จากการประเมินคุณภาพเอกสารพบว่า ทุกรายการมีผลประเมินอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

๓. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาคู ผลการประเมินพฤติกรรมการสอนของครูพบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดโดยมีประเด็น เตรียมกิจกรรมทั้งเนื้อหาและวิธีการได้

^๕จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์, “นโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนไทย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๘๖ รองลงมาคือ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านด้วยเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๗๑ และ ๓.๖ ตามลำดับ ในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๗๑ รองลงมาคือนักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อน นักเรียนได้ปรับปรุงผลงานตนเองและผลงานกลุ่มคิดเป็นคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๑ และ ๓.๓๑ ตามลำดับครู ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครูกลุ่มเป้าหมายดังนี้ ประเด็นมีร่องรอยหลักสูตรที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๗๓ รองลงมาคือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๒ และ ๓.๒๖ ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยของครูกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ทุกราายการอยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยมีประเด็น การเลือกตัวอย่าง ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๘๗ รองลงมาคือประโยชน์ต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน วัตถุประสงค์การวิจัย คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓ และ ๓.๖๗ ตามลำดับ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอำนาจ ปวทุมน ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า^๖

๑. สภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการบูรณาการที่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียน เพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคลคือพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการจัดการเพื่อการบูรณาการที่ไม่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ สาเหตุสำคัญมาจากวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจไม่เหมาะสม กระบวนการจัดการภายในสำนักเรียนไม่ชัดเจน เช่น การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น

๒. การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมเป็นต้น ตามหลักอริยบท ๔ ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาเป็นต้น ตามหลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วยเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาโมกกรรม สาราณโกสี สีสสามัญญตา และทิสสามัญญตาเป็นต้น

^๖พระมหาอำนาจ ปวทุมน, “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๓. นำเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ผลการแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๑๗ ชุด พบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมเป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาเป็นต้น

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารการศึกษาในแต่ละสำนักเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นต่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมเป็นต้น ส่วนด้านการบริหารบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกล่าวถึงการบริหารบุคคลว่า สำนักเรียนขาดแคลนนักเรียนทุกชั้นประโยค ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ จนถึงประโยค ป.ธ.๙ และขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนทุกชั้นประโยคเช่นเดียวกัน

ด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีการบริหารจัดการเงินงบประมาณให้สอดคล้องตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนการกุศลของวัด มีการบริหารการเงินทั้งรายรับ รายจ่ายของโรงเรียนให้มีเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้อง โดยมีผู้รับผิดชอบเฉพาะ มีเจ้าหน้าที่การบัญชีการเงินของโรงเรียนเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารการเบิกจ่ายให้แก่บุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างถูกต้อง เงินที่มีผู้บริจาคให้กับโรงเรียนการกุศลของวัด เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมงบประมาณในการดำเนินการภายในได้คล่องตัว มีการบริหารจัดการพัสดุและสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน วัสดุสิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์ของโรงเรียนการกุศลของวัดให้สอดคล้องตามหลักเกณฑ์ เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารบุคคล

บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาที่ตนสอน มีความรู้ทางภาษาศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่ละท้องถิ่น มีความรู้รอบตัวทั้งการทำมาหากินของชาวบ้านเป็นต้น ครูผู้สอนในโรงเรียนต้องดำเนินการสอนตามเนื้อหาของหลักสูตร ควบคุมติดตาม ดูแลความประพฤติของนักเรียน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดทำการวัดผลและประเมินผล การเรียนจัดทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียน ร่วมมือปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ครูควรจะมี

บุคลิกภาพที่ดี มีอารมณ์มั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเสียงดังชัด แต่งกายเรียบร้อย ทำงานเป็นระเบียบ มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนและบุคคลทั่วไป สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่างๆ ในหน้าที่การงานและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป นอกจากนั้น ครูควรจะมีคุณสมบัติ คือ มีศีลธรรมและมารยาทเรียบร้อยดีงาม มีการเสียสละช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รู้จักวางตัววางตนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ ดังนั้น ครูควรจะรู้ความมุ่งหมายการศึกษา สอนให้รู้และเข้าใจจุดหมายปลายทางของการศึกษา สอนให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหวัง บุญสิทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า^๗

๑. ผลการสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการพัฒนาครู การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในครั้งนี้ เริ่มจากการศึกษาเอกสารงานวิจัย ประสบการณ์ในการพัฒนาครูมาตลอดระยะเวลา ๑๐ กว่าปี และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จึงได้รูปแบบการพัฒนาครูที่เน้นผลไปที่การพัฒนาผู้เรียน และตั้งอยู่บนหลักการของการพัฒนาที่ว่า ไม่แยกครูออกจากระบบ ทำงานในภาวะปกติ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนาครู ๔ ระยะ ดังนี้ ระยะที่ ๑ สร้างความตระหนัก สร้างองค์ความรู้ระยะที่ ๒ วิเคราะห์ปัญหาและพัฒนานวัตกรรม ระยะที่ ๓ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวิจัยในชั้นเรียน ระยะที่ ๔ สรุปผลการพัฒนา นำเสนอเผยแพร่และแลกเปลี่ยน

๒. ผลการพัฒนานวัตกรรมและเครื่องมือประเมินผลในการพัฒนาครูเครื่องมือ นวัตกรรม ที่ใช้ประกอบการพัฒนาครูประกอบด้วย คู่มือพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เอกสารเสริมความรู้ด้านการปฏิบัติการเรียนรู้ และเอกสารเสริมความรู้ด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จากการประเมินคุณภาพเอกสารพบว่า ทุกรายการมีผลประเมินอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

๓. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาครู ผลการประเมินพฤติกรรมการสอนของครูพบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดโดยมีประเด็น เตรียมกิจกรรมทั้งเนื้อหาและวิธีการได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๘๖ รองลงมาคือ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านด้วยเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๗๑ และ ๓.๖ ตามลำดับ ในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๗๑ รองลงมาคือ นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อน นักเรียนได้ปรับปรุงผลงานตนเองและผลงานกลุ่มคิดเป็นคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๑ และ ๓.๓๑ ตามลำดับครู ผู้บริหาร

^๗สมหวัง บุญสิทธิ์, “การศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์คุษฎ์บัณฑิต, สาขาการทดสอบและวัดผลการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖).

โรงเรียนและนักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครูกลุ่มเป้าหมายดังนี้ ประเด็น มีร่องรอยหลักสูตรที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๗๓ รองลงมา คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน คิดเป็น คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๒ และ ๓.๖๖ ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยของ ครูกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยมีประเด็น การเลือกตัวอย่าง ได้คะแนน เฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๘๗ รองลงมาคือประโยชน์ต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน วัตถุประสงค์การวิจัย คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓ และ ๓.๖๗ ตามลำดับ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า^๕ การบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือ การศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และบาลี ปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไป ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการ ปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทาง ธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้น ในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิดเห็นเป็น

สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญหนา จิมนั่ง ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพ การสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” ผลการวิจัยพบว่า^๖ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙ มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ใน ระดับดี เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ความพึงพอใจต่อ

^๕พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๖บุญหนา จิมนั่ง, “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑) : หน้า ก.

พฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับดีเพียงร้อยละ ๕๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลาที่สอนระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอน จำนวนนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก

ด้านการบริหารบุคคล โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนเพื่อกำหนดอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียน การกุศลของวัดได้สัดส่วนต่อจำนวนนักเรียน มีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรอย่างถูกต้อง ตามกฎระเบียบ และนโยบายการบริหารบุคคลภายในโรงเรียนการกุศลของวัด มีการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ มีการกำกับดูแลบุคลากรและนักเรียนภายในโรงเรียน ให้รู้จักกฎระเบียบวินัยของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด มีการพิจารณาให้บุคลากรที่เกษียณอายุราชการได้รับบำนาญ บำนาญ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่มาด้วยความดีความชอบ เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านการบริหารบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารทั่วไป

บุคลากรต้องจัดให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรายวิชาการกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการเพิ่มความรู้จากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริง สถานการณ์จริง เหตุการณ์จริง นอกจากนั้น ครูควรจะทำกับดูแลนักเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ คำนึงถึงความรู้ความสามารถของนักเรียน ครูควรจะให้นักเรียนเรียนรู้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม สอนวิธีการแก้ไข เป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนาน นอกตำราเรียนแต่ประกอบด้วยทักษะและประสบการณ์จริง ควรจะเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎีหรือหลักการ นอกจากนั้น ครูควรจะอธิบายวิธีการแก้ไขอย่างไร ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน แต่ควรจะต้องเสริมด้วยหลักศีลธรรม ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครู และเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียน ครูควรจะต้องวางแผนล่วงหน้าหรือมีการปรึกษาหารือกันก่อนที่จะมีการกำหนดกิจกรรมใดๆ ออกมาเพื่อป้องกันความผิดพลาด การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็มีข้อเสียอยู่หลายประการ การจัดกิจกรรมแก่เด็กและนักเรียนนั้น ควรจะต้องให้มีความเหมาะสมกับอายุ ความรู้ความสามารถ ระดับการเรียนการสอน เน้นสอดคล้องตามวิชาที่สอนเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา กันธิยะ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๐}

๑. สภาพการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมประกอบด้วยปรัชญา คือคุณธรรมนำความรู้ สร้างทักษะอาชีพ พัฒนาสังคม วิสัยทัศน์ คือเสริมสร้างคุณธรรม ความรู้

^{๑๐}ปรีชา กันธิยะ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๑).

พัฒนามาตรฐานอาชีพ อนุรักษ์สืบทอด ศาสนพิธี พัฒนาคนดีมีคุณธรรมและความสมานฉันท์ให้สังคมเป็นสุขตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านพันธกิจมุ่งที่จะปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม บูรณาการระบบศาสนาวัฒนธรรม ร่วมกับระบบการศึกษาพัฒนาจิตใจและความสามารถให้เยาวชนร่วมพัฒนาสังคมและส่วนรวมและเป้าหมาย คือการมุ่งที่จะพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม โดยอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เด็กและเยาวชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนมากเห็นว่าด้านปัญหาในการบริหารโรงเรียนพระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมที่พึงประสงค์ ควรบริหารจัดการบุคลากรอย่างเหมาะสม ด้านข้อเสนอแนะต่อการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม ควรวางแผนร่วมกันทั้งผู้สนับสนุนและผู้รับผิดชอบ ด้านสภาพการจัดหลักสูตรและการสอนศีลธรรม ควรจัดการศึกษาหลักธรรมโดยใช้เทคนิคและวิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ ด้านสภาพการนิเทศการสอน พระนิเทศมีน้อยโรงเรียนต้องการพระนิเทศโดยตรง ด้านสภาพการพัฒนาการสอนควรพัฒนาคุณภาพการบริหารโดยการอบรมด้านกระบวนการและแนวทางในการเรียนการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรม ด้านสภาพการจัดสื่อการสอนยังขาดสื่อการสอนและงบประมาณในการจัดทำสื่อไม่เพียงพอ ด้านสภาพการจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันสำคัญทางศาสนา ด้านสภาพการบริหารงบประมาณบริหารงบประมาณโดยเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดงบประมาณให้เพียงพอ ด้านสภาพการประเมินผลประเมินทั้งการเรียนการสอน หลักสูตรและวิธีการสอน ด้านสภาพการบริหารทั่วไปสภาพอาคารสถานที่มีความพร้อมและเหมาะสมควรจัดห้องจริยธรรมในโรงเรียน

๒. ผลการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม ประกอบด้วย รูปแบบหลักของการบริหารแบบย่อยอีกรูปแบบ (๑) รูปแบบหลักการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม (๒) รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๓) รูปแบบย่อยการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการหลักสูตรของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๔) รูปแบบย่อยการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๕) รูปแบบย่อยการบริหารงานวิชาการด้านการจัดสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๖) รูปแบบย่อยการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๗) รูปแบบย่อยการบริหารงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๘) รูปแบบการบริหารบุคคลของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๙) รูปแบบการบริหารงานการเงินของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๑๐) รูปแบบย่อยการบริหารงานทั่วไป ด้านงานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๑๑) รูปแบบย่อยการบริหารงานทั่วไปด้านกิจกรรมนักเรียนของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอน

ศีลธรรมในโรงเรียน (๑๒) รูปแบบย่อยการบริหารงานทั่วไปด้านงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กนกวรรณ โกมลธิพงษ์** ได้วิจัยเรื่อง **“การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย”** ผลการวิจัยพบว่า^{๑๑} การจัดการมีการกำหนดนโยบายจากเจ้าอาวาส ผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการบริหารจัดการที่แบ่งเป็นฝ่าย ด้านการเรียนมีครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบ และตำแหน่งการบริหารจัดการออกเป็นฝ่ายต่างๆ ให้ร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งหมดในโรงเรียน เนื่องจากการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้ลักษณะการบริหารงานในโรงเรียนค่อนข้างเป็นทางการไปด้วย การบริหารการศึกษา หมายถึงการบริหารกิจการด้านการศึกษา เป็นงานการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รูปแบบโครงสร้างมีผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ แบ่งเป็นการบริหารกิจการของโรงเรียนเป็น ๖ ฝ่ายคือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ ฝ่ายแผนงาน และบริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหาร และฝ่ายทะเบียนและวัดผล

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระราชรัตนมงคล** ได้วิจัยเรื่อง **“การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตมโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”** ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒} หลักสูตรฝึกอบรม วิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของพระสอนศีลธรรม มีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า ๐.๐๕ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด การติดตามผล การใช้อบรมหลักสูตรฝึกอบรม เมื่อเวลาผ่านไป ๑ เดือน พบว่า (๑) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง (๒) ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรม วิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียน

^{๑๑}กนกวรรณ โกมลธิพงษ์, “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๑๒}พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตมโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคูหาญ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).

ระดับอื่นได้ นอกจากนี้ หน่วยงานอื่นที่มีโครงการสอนศีลธรรมสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ไปใช้ฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม ในหน่วยงานนั้นได้เช่นเดียวกัน

ด้านการบริหารทั่วไป โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนการบริหารจัดการธุรการของโรงเรียนอย่างเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการ และงานพัสดุ ครุภัณฑ์ ของโรงเรียนการกุศลของวัด มีการบริหารจัดการงานธุรการ ให้มีระบบเข้า ออกอย่างชัดเจน และเป็นประจำ มีการจัดทำสถิติข้อมูลครู อาจารย์ และนักเรียน เป็นปัจจุบันไว้อย่างชัดเจน มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ นโยบาย และแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านการบริหารทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ผู้บริหารองค์การพยายามใช้อำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองด้านรัฐประศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงรับและเชิงรุก เพื่อเชื่อมโยงหน่วยงานภายในระบบราชการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการบริหารกิจการบ้านเมืองได้โดยทางอ้อม ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปการอภิปรายผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลได้ดังต่อไปนี้

ตามหลักนิติธรรม (Legality)

บุคลากรในโรงเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งมอบหมายงาน การแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติหน้าที่เวรยามรักษาการณ์กลางวันและกลางคืนอย่างเคร่งครัด และมีการรายงานผลทุกครั้ง นิติธรรมคือศึกษากฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ผู้บริหารมีอำนาจบริหารอย่างอิสระ ในขณะเดียวกันก็รับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนอย่างเต็มที่ ดังนั้นเพื่อป้องกันความผิดพลาด ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจกฎหมายอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสรรค์ นิสัยกล้า ได้วิจัยเรื่อง “การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๓} บุคลากรคือข้าราชการ ลูกจ้างประจำที่สังกัดสำนักงานส่วนกลาง มีผลต่อการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการ ลูกจ้างประจำที่สังกัดสำนักงานเขต มีผลต่อการนำนโยบายธรรมาภิ

^{๑๓} เสกสรรค์ นิสัยกล้า, “การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

บาลไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ปรากฏว่า ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติที่สามารถอธิบายผลการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วยปัจจัย ๔ คือ (๑) ปัจจัยด้านการจัดหา ส่งเสริม ควบคุม ประเมินผล และการให้คุณให้โทษบุคลากร (๒) ปัจจัยด้านผู้บริหาร และบุคลากรผู้ปฏิบัติตาม (๓) ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและการมอบหมายหน้าที่การทำงาน (๔) ปัจจัยด้านนโยบาย เมื่อศึกษาแยกไปตามชั้นภูมิต่างๆ ปรากฏว่า ปัจจัยเชิงปริมาณมีความสอดคล้องกัน ส่วนปัจจัยเชิงคุณภาพ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการ ดังนั้น การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้ องค์การต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ต้องมีการพิจารณาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างรอบคอบและจริงจัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบล ยะไทย์ผะวิชัย ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๔} การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล มีแนวทางการบริหารจัดการเป็น ๒ ส่วนคือ (๑) การบริหารพัฒนา เป็นการบริหารงานในพื้นที่ชุมชน หมู่บ้าน โดยมุ่งตรงไปที่ประชาชนให้ประชาชนมีอาชีพอยู่ดีมีความสุข สุขภาพจิตดี สิ่งแวดล้อมดีและสังคมดี (๒) การบริหารจัดการองค์กร มุ่งเน้นการบริหารจัดการด้านบุคลากรและระบบการทำงานในองค์กร เพื่ออำนวยความสะดวก และบริการประชาชนอย่างรวดเร็ว และสนองตอบความต้องการของประชาชน โดยบริหารงานอย่างโปร่งใส ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน เปิดเผยข้อมูลข่าวสารสร้างความมีส่วนร่วม เน้นการทำงานเป็นทีม สามารถทำงานแทนกันได้ มีการรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน นำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารงานบุคคล มีการสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้บุคลากรคิดนอกกรอบ สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ สร้างวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้สนับสนุนการทำงานเพื่อประชาชน โดยการบริหารจัดการที่ดี สามารถมองได้จากประเด็น ๓ ประเด็นคือ ตัวบุคคล หลักการหรือวิธีการบริหาร และผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยปัจจัย ๓ ระดับประกอบด้วย (๑) ปัจจัยระดับบุคคล ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้มีจิตสาธารณะ มีจิตบริการ เปิดใจกว้าง และมีสมรรถนะสูง (๒) ปัจจัยระดับองค์กร มีการมอบอำนาจ การสร้างพลัง การทำงานเป็นทีม และเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (๓) ปัจจัยระดับชุมชน เป็นประชาสังคมที่เข้มแข็ง และมีวัฒนธรรมชุมชนแบบธรรมาภิบาลไทย

^{๑๔}อุบล ยะไทย์ผะวิชัย, “การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๓).

ตามหลักนิติธรรม โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน ได้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกฎหมาย และกฎระเบียบของสำนักงานการศึกษาเอก ผู้บริหารโรงเรียน ได้ออกกฎระเบียบปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อนำไปปฏิบัติได้ทั้งบุคลากร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีกระบวนการสรรหาบุคลากรและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรทั้งครู และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนอย่างยุติธรรม มีการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามระเบียบที่วางไว้เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม มีการดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคน ตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียนที่วางไว้ เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านนิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตามหลักคุณธรรม (Morality)

ผู้บริหารควบคุมดำเนินการเกี่ยวกับการลา การครบเกษียณอายุ ตรวจรับรองเวลาราชการ รับรองเงินเดือน ค่าจ้าง รับรองการเป็นข้าราชการของครู อาจารย์ ลูกจ้าง ดำเนินการเกี่ยวกับการอุปสมบท การขอยกเว้นการเกณฑ์ทหารให้แก่ข้าราชการครู ดำเนินการขอพระราชทานเพลิงศพตามหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรจะต้องควบคุมและเก็บรักษาเอกสารการเงินที่สำคัญ พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนเรื่องตามระเบียบงานสารบรรณ รับและจ่ายเงินทั้งงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ ทำหลักฐานการรับ จ่ายเงินหรือหลักทรัพย์สินอื่น เก็บรักษาเงินและหลักทรัพย์สินต่างๆ ของสถานศึกษา จัดทำเช็ค ตรวจสอบ การส่งจ่ายเช็คตามหลักคุณธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศรีพัชรา สิริทิศาจร** ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๕} การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบ คือหลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรมและความเสมอภาค หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความมั่นคง หลักความมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม และหลักการใช้อำนาจหน้าที่ นอกจากนี้ การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ ความเหมาะสมการเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับขอบข่ายการวิจัย

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมคิด ดวงจักร์** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของนโยบายการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๖} การกำหนดนโยบายการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

^{๑๕} ศรีพัชรา สิริทิศาจร, “การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปกร, ๒๕๕๑).

^{๑๖} สมคิด ดวงจักร์, “ประสิทธิผลของนโยบายการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏ”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๕).

ด้วยการสนับสนุนของสภามหาวิทยาลัย และบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ส่วนความสำเร็จในการนำนโยบายการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเป็นไปตามข้อปฏิบัติของมหาวิทยาลัยประกอบด้วย ปัจจัยหลักคือการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม การติดต่อสื่อสารกับบุคลากร การประเมินนโยบายการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีผลกระทบต่อความเชื่อถือของสังคม นอกจากนั้น ประสิทธิภาพของนโยบายการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล สิ่งสำคัญเร่งสู่ความสำเร็จคือจริยธรรมาภิบาล สภาวะสมดุลของสิ่งแวดล้อม เสรีภาพทางวิชาการ และผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่า การกำหนดนโยบายตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับประสิทธิภาพของนโยบาย ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้น การนำนโยบายตามหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้ผล ก็ขึ้นอยู่กับความสำคัญของปัจจัยหลัก ๔ ประการ คือ (๑) ความรู้ความสามารถของบุคลากรทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัย (๒) ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของบุคลากรในการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติจริง (๓) ระบบการสื่อสารภายในองค์กรที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ระหว่างสภามหาวิทยาลัย ฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย และบุคลากรในมหาวิทยาลัย (๔) การปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย เน้นการนำหลักธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน

ตามหลักคุณธรรม โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรตั้งอยู่ในศีล ๕ ทำให้บุคลากรของโรงเรียนการกุศลของวัดยึดถือหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ มีการนิมนต์พระสงฆ์และเชิฐวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ มาบรรยายวิชาการจัดการเชิงพุทธเพื่อให้ความรู้ในแต่ละภาคการศึกษา มีการสนับสนุนงบประมาณแก่บุคลากรทุกคนได้เข้าร่วมฝึกอบรมงานวิชาการที่สถาบันหรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้นอย่างเสมอภาคกันผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน มีความซื่อสัตย์สุจริต และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่งสอนลูกศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม บุคลากรในโรงเรียนมีกัลยาณมิตรที่ดี ด้วยการเสียสละและอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมและโรงเรียน เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตามหลักความโปร่งใส (Transparency)

ความโปร่งใสเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน ตรวจสอบเงินสดคงเหลือประจำวันที่ทำการตรวจสอบ ตรวจสอบหลักฐานการรับเงิน ตรวจสอบหลักฐานและใบสำคัญการจ่ายเงิน ตรวจสอบการลงบัญชีต่างๆ ตรวจสอบทะเบียนต่างๆ ตรวจสอบบัญชีพัสดุครุภัณฑ์ ตรวจสอบหลักฐานการฝากเงินกับธนาคาร รายงานการตรวจสอบและเสนอแนะวิธีการแก้ไขการปฏิบัติ อาจจะมีเปลี่ยนแปลงแนวการจัดงานต่างไปจากข้างต้นที่กล่าวมาบ้าง ทั้งนี้แล้วแต่ผู้บริหารที่จะพิจารณาตามขนาดงานที่ต้องปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง เจริญสุข ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษา

ตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๗} สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนมีสภาพการบริหารสถานศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามขอบข่ายภารกิจการบริหารสถานศึกษา ๔ ด้าน (๑) การบริหารวิชาการ (๒) การบริหารงบประมาณ (๓) การบริหารบุคคล (๔) การบริหารทั่วไป นอกจากนี้ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน ปรากฏว่า รูปแบบและวิธีการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยภารกิจสำคัญของสถานศึกษา ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) การบริหารวิชาการ (๒) การบริหารงบประมาณ (๓) การบริหารบุคคล (๔) การบริหารทั่วไป นอกจากนี้แล้วภารกิจสำคัญของสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งแต่ละด้านจะประกอบด้วยการบริหารสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าเป็นต้น ส่วนรูปแบบการบริหารด้านวิชาการประกอบด้วย ภารกิจสำคัญมีการจัดทำระเบียบ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา การเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชน มีการกำหนดกฎเกณฑ์ มีการประเมินผลงานทางวิชาการของครูอย่างชัดเจน บุคลากรทุกคนเข้าใจตรงกัน ส่วนด้านการบริหารงบประมาณประกอบด้วย การเปิดเผยงบประมาณที่ได้รับและการใช้จ่ายเงินงบประมาณแต่ละปี โดยมีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งอยู่ในประโยชน์ส่วนรวม มีการเปิดเผยรายได้ของสถานศึกษา การจัดซื้อ จัดจ้าง โปร่งใสตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ด้านการบริหารบุคคลประกอบด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางการพิจารณาความดีความชอบ มีการเปิดเผยการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารบุคคล สุดท้ายด้านการบริหารทั่วไปประกอบด้วย การรับนักเรียนอย่างเสมอภาค เปิดเผยขั้นตอน แนวทางปฏิบัติ มีการปรับปรุงงานสารบัญให้เหมาะสม ผลการประเมินผลงานตามรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ปรากฏว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขวสา แสงเสรีสถิตย์ ได้วิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลแนวพุทธ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบชุมชนต้นแบบในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๘} ชุมชนต้นแบบทั้ง ๔ ชุมชน เป็นชุมชนที่มีลักษณะตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธ มีหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี มีความเป็นธรรม ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีการนำหลักคำสอนมาเป็นหลักการปกครอง

^{๑๗}บรรจง เจริญสุข, “การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒).

^{๑๘}สุขวสา แสงเสรีสถิตย์, “ธรรมาภิบาลแนวพุทธ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบชุมชนต้นแบบในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕).

การบริหารภายในชุมชน ด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ แสดงความคิดเห็นได้ มีกฎกติกา ตามหลักกฎหมายที่คนในชุมชนปฏิบัติตามได้ นอกจากนั้น องค์ประกอบตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธของชุมชนทั้ง ๔ ชุมชน มีโครงสร้างประกอบด้วยการนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ผู้นำมีคุณธรรมแบบพุทธวิธีการบริหาร มีวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมองค์กร และภูมิปัญญาของท้องถิ่นสนับสนุน มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ มีกระบวนการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน ดังนั้น ข้อเสนอแนะควรจะนำหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธไปใช้กับการศึกษาชุมชนอื่นๆ เพื่อศึกษาองค์ประกอบตามแนวธรรมาภิบาลแนวพุทธ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำผลมาสู่การดำรงชีวิตที่ดีที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ตามหลักความโปร่งใส โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบความถูกต้องทั้งการบริหารบุคคล เอกสารการเงินที่สำคัญ และวัสดุอุปกรณ์อย่างโปร่งใส มีการจัดซื้อและจัดจ้างอย่างโปร่งใส มีกระบวนการจ่ายเงินเป็นไปตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน มีการประเมินผลงานบุคลากรอย่างโปร่งใส เพื่อวิเคราะห์การทำงานทั้งเชิงรับและเชิงรุก มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลอย่างโปร่งใส เพื่อรับฟังเหตุผลในการปรับปรุงระบบการทำงาน มีการจัดการให้มีการประเมินผลงานของผู้บริหารโรงเรียนอย่างโปร่งใส เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสม เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตามหลักการมีส่วนร่วม (Participation)

บุคลากรมีความรักความผูกพันต่อสถานศึกษาและทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษา เนื่องจากความรักความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้บุคลากรทุ่มเท การทำงานให้กับสถานศึกษานั้นๆ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ร่วมกัน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในรูปแบบคณะกรรมการ การประชุมคณะกรรมการผู้ปกครอง เครือข่าย การประชุมภาคี ๔ ฝ่าย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี คือประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมุ่งผลแห่งความประสบความสำเร็จร่วมกัน การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ หนูหนักดี ได้วิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลในองค์กรภาคประชาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๙} การบริหารองค์กรภาคประชา

^{๑๙} อภิสิทธิ์ หนูหนักดี, “ธรรมาภิบาลในองค์กรภาคประชาสังคม”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๖).

สังคมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบไปด้วย ๖ มิติ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งแต่ละองค์กรได้มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่จะมีความแตกต่างในประเด็นรายละเอียด ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของนโยบาย รูปแบบองค์กร ภาวะผู้นำในองค์กร และทักษะความสามารถของบุคลากรในองค์กร ส่วนธรรมาภิบาลในองค์กรภาคประชาสังคมส่วนใหญ่เกิดจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะเน้นถึงหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ นอกจากนั้น ก็ได้คำนึงถึงหลักการต่างๆ ที่ให้ความสำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การมีคุณธรรม ความโปร่งใส หลักนิติธรรม และความคุ้มค่า ทั้งนี้ปัญหาอุปสรรคของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เกิดจากการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ และประชาชนอย่างชัดเจน ทำให้ปัจจุบันองค์กรแต่ละแห่งต้องแสวงหาวิธีการองค์กรให้เกิดความอยู่รอด รวมทั้งผู้สนับสนุนด้านงบประมาณด้วยตนเอง นอกจากนี้ ทุกฝ่ายขององค์กรที่ประกอบไปด้วยคณะกรรมการผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ ต้องช่วยปลูกฝังให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลอย่างทั่วถึงและเป็นรูปธรรม และผู้บริหารองค์กรจะเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะให้ความสำคัญถึงหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง จึงจะทำให้ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สามารถนำมาใช้ในองค์กรภาคประชาสังคมอย่างประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

ตามหลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการศึกษาในระบบและนอกระบบ มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งครู เจ้าหน้าที่โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อส่งเสริมด้านวิชาการ และงบประมาณ มีการส่งเสริมบุคลากรให้ทำงานเป็นทีมเฉพาะเพื่อประสิทธิภาพความคล่องตัวแบบการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความยินดีรับฟังคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการประชุมลงมติเพื่อการพิจารณาการบริหารงานวิชาการ งานบุคคล และงานงบประมาณเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้บุคลากรมีความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตามหลักความรับผิดชอบ (Responsibility)

บุคลากรต้องมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการดับเพลิงให้เพียงพอ ได้แก่ เครื่องเคมีดับเพลิง น้ำบันได สายยาง และอื่นๆ ที่จำเป็น โดยให้จัดหรือติดตั้งไว้ ณ ที่ที่เห็นได้ง่ายชัดเจน เพื่อสะดวกต่อการใช้ และตรวจสอบอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะใช้การได้เป็นอย่างดี ทุกระยะ ๓ เดือน บุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมแก้ไขปัญหการบริหารจัดการ มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาและเคารพในความคิดที่แตกต่าง โดยมีการประชุมวางแผนการทำงาน การแก้ไขปัญหา การส่งเสริมพัฒนาทางด้านทักษะ

ต่างๆ ของนักเรียน ร่วมกันดำเนินการทุกเดือนทั้งในฝ่ายงานและทั้งโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีการรับผิดชอบงานทุกอย่างในโรงเรียน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อน ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท วัชรนาคม ได้วิจัยเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นปีที่ ๑-๒”** ผลการวิจัยพบว่า^{๒๐} สภาพความเข้มแข็งในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นปีที่ ๑-๒ ปรากฏว่า ระดับการปฏิบัติในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงไปตามลำดับจากมากไปหาน้อยซึ่งประกอบด้วยหลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบต่อหลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใสเป็นต้น ส่วนระดับความสำเร็จในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงไปตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบต่อหลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่าเป็นต้น โดยมีระดับการปฏิบัติ ระดับความสำเร็จสูงกว่าเกณฑ์ที่ได้จากโรงเรียนในความฝันในภาคตะวันออก นอกจากนั้น รูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้กับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นปีที่ ๑-๒ ประกอบด้วยตอนสำคัญ ๑๓ ขั้นตอน คือ (๑) การสร้างความตระหนัก (๒) การกำหนดความรับผิดชอบต่อ (๓) การมีส่วนร่วม (๔) การทำงานเป็นทีม (๕) การจัดการด้านความรู้ความสามารถ (๖) การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐาน (๗) การอำนวยความสะดวก (๘) การสร้างความสัมพันธ์ (๙) การสร้างกฎระเบียบวินัย (๑๐) การสร้างค่านิยมที่ดี (๑๑) การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดี (๑๒) การเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้บริหารโรงเรียน (๑๓) การสร้างขวัญและกำลังใจ

ตามหลักความรับผิดชอบต่อ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ความสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้ง ด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีหน้าที่กำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียน ทั้งครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนอย่างตรงเวลา มีการแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียนด้วยความรับผิดชอบต่อ มีการติดตามการใช้สอยรถยนต์ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องมือสื่อสารเป็นต้น ให้คงอยู่ในสภาพพร้อมไปปฏิบัติงานได้ มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้ทันสมัย เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านความรับผิดชอบต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

^{๒๐} กัมปนาท วัชรนาคม, “การพัฒนารูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นปีที่ ๑-๒”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓).

ตามหลักความคุ้มค่า (Value)

ผู้บริหารต้องพิจารณาถึงการบริหารเวลา พิจารณาในเรื่องการบำรุงรักษาบริเวณใช้สอย การจัดสนามเด็กเล่นใช้ร่วมกันได้ การใช้แสงธรรมชาติมากที่สุด การประหยัดไฟฟ้า การประหยัดน้ำ ใช้งบประมาณดูแลสิ่งของต่างๆ และตัวอาคารน้อย ควรใช้สิ่งของที่เหมือนกัน และตรวจตราซ่อมแซมง่าย มีบริเวณที่ไม่ใช้น้อยที่สุด หรือใช้เนื้อที่ทุกส่วนได้อย่างเต็มที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารจัดการ สำนักงานให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการเรียนการสอน จัดบรรยากาศในอาคารเรียนและอาคารประกอบ จัดบรรยากาศในบริเวณโรงเรียน วางแผนการใช้ประโยชน์ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ในอาคารเรียน โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา จัดบำรุงรักษา ซ่อมแซมและพัฒนา อาคารสถานที่ จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน ความคุ้มค่าประกอบด้วยความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การบริหารจัดการ ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งต้นทุน ผู้บริหารต้องทำงานโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ นั่นคือการคำนึงถึงต้นทุน ทำงานอย่างคุ้มค่าในเชิงของงบประมาณ บุคลากร และเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรศักดิ์ โตประสี ได้วิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลในการบริหารงานคลังขององค์กรบริหารส่วนตำบล”** ผลการวิจัยพบว่า^{๒๑} องค์กรบริหารส่วนตำบลมีธรรมาภิบาลในการบริหารงานคลังโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านก็มีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกันเรียงตามลำดับมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใส หลักประสิทธิภาพ และหลักการควบคุมการคอร์รัปชัน นอกจากนี้ การบริหารงานคลังปรากฏว่า ขนาดขององค์กรบริหารส่วนตำบลแต่ละจังหวัดแตกต่างกัน ส่งผลให้องค์กรบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพในการบริหารงานคลังแตกต่างกัน ดังนั้น การบริหารงานคลังตามภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะแตกต่างกัน ส่งผลให้ องค์กรบริหารส่วนตำบล มีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมากไปหาน้อย จากปัจจัยด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใส และการควบคุมการคอร์รัปชัน

ตามหลักความคุ้มค่า เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมบุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียน ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนด้วยความภาคภูมิใจ มีการมอบหมายภาระหน้าที่แก่บุคลากรในโรงเรียนตามความรู้ความสามารถ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน มีการใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม และอาคารสถานที่ต่างๆ อย่างคุ้มค่า มีการกำกับดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนอย่างดี ด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์ และพัฒนาอาคารสถานที่อย่าง

^{๒๑}สุรศักดิ์ โตประสี, “ธรรมาภิบาลในการบริหารงานคลังขององค์กรบริหารส่วนตำบล”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

เหมาะสม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบการใช้สอยทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้บุคลากรมีความคิดเห็นด้านความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล โดยผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

การบริหารวิชาการ ผู้บริหารต้องกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานให้ชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการเข้ามาเฉพาะกิจ มีการประเมินผลวัดผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งเชิงปริมาณและเชิงปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

การบริหารงบประมาณ ผู้บริหารจะต้องกำกับดูแลเจ้าหน้าที่การเงินงบประมาณ ให้รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการจัดทำแผนการพัฒนาศุภเคราะห์ภายในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานตามระยะเวลา ทั้งครู ลูกจ้าง ประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่ายให้ดำเนินการตามภารกิจของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยเน้นการเบิกเงิน การจ่าย การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงินเดือนแก่บุคลากร

การบริหารบุคคล ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน กำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และกฎระเบียบ รวมทั้งการบรรจุแต่งตั้ง และถอดถอนบุคลากร ทั้งครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ นอกจากนั้น วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีดำเนินงาน ติดตามผลด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านการปกครอง และด้านกิจกรรม ควบคุมการเรียนการสอน ติดตามประสานงานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ควบคุมดูแลกฎระเบียบ และวัดผลการศึกษา ให้เป็นไปตามหลักสูตร

การบริหารทั่วไป ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการบริหารงานทั่วไปภายในโรงเรียน ทั้งงานอาคารสถานที่ งานชุมชนสัมพันธ์ งานพัฒนาอาคารเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องคอมพิวเตอร์ และโต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น ให้พร้อมใช้งาน มีการพิจารณานโยบายทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

การบริหารวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนงานวิชาการตามนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องตามเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการศึกษาเอกชน มีการประเมินผลและวัดผลการเรียนการสอนทุกภาคการศึกษา ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อกำกับการดูแลให้เป็นไปตามเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ครู อาจารย์ การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การบริหารงบประมาณ ผู้บริหารโรงเรียน มีการบริหารจัดการเงินงบประมาณให้สอดคล้องตามกฎหมายของโรงเรียนการกุศลของวัด มีการบริหารการเงินทั้งรายรับ รายจ่ายของโรงเรียนให้มีเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้อง โดยมีผู้รับผิดชอบเฉพาะ มีเจ้าหน้าที่การบัญชีการเงินของโรงเรียนเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารการเบิกจ่ายให้แก่บุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างถูกต้อง มีการบริหารจัดการพัสดุและสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน วัสดุสิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์ของโรงเรียนการกุศลของวัดให้สอดคล้องตามหลักเกณฑ์

การบริหารบุคคล ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนเพื่อกำหนดอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัดได้สัดส่วนต่อจำนวนนักเรียน มีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ และนโยบายการบริหารบุคคลภายในโรงเรียนการกุศลของวัด มีการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ

การบริหารทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนการบริหารจัดการธุรการของโรงเรียนอย่างเป็นระบบข้อมูล สารสนเทศ มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการ และงานพัสดุ ครุภัณฑ์ ของโรงเรียนการกุศลของวัด มีการบริหารจัดการงานธุรการ ให้มีระบบเข้า ออกอย่างชัดเจน และเป็นประจำ มีการจัดทำสถิติข้อมูลครู อาจารย์ และนักเรียน เป็นปัจจุบันไว้อย่างชัดเจน กลุ่มโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรจะทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

เรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดเชิงกลุยุทธ์” เพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ

เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดตามหลักธรรมาภิบาล” เพื่อนำมาเปรียบเทียบการพัฒนาการจัดการในเรียนการสอนที่ได้ทำวิจัยไว้แล้วในฉบับนี้

เรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดตามหลักอิทธิบาท ๔” เพื่อชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น